

Suomen Vaunuhistoriallinen Seura
Vagnshistoriska Sällskapet i Finland

Söderlångvik 15.4.2018

Vuosikokous museossa

Vuosikokouksessa esiteltiin edellisen vuoden tilinpäätös, myönnettiin vastuuvapaus hallitukselle ja valittiin kuluvalle vuodelle uusi hallitus ja puheenjohtaja sekä toiminnantarkastajat. Puheenjohtajaksi valittiin Axel Cedercreutz ja hallituksen jäseniksi Margareta Segersven, Heikki Heiskanen, Isabella Salenius, Carin Knappe ja Karl-Henrik Jönsson. Toiminnantarkastajaksi valittiin Mika Korpivaara ja varatoiminnantarkastajaksi Anne Marie Aminoff. Kokouksen puheenjohtajaksi valittiin Barbro Cedercreutz. Kaikki valinnat tehtiin yksimielisillä päätöksillä. Kokouksen jälkeen syötiin erittäin maittava lounas tilan viihtyisässä kahvilassa ja tutustuttiin päärakennukseen ja kartanon vaunumuseoon.

Söderlångvik toimi ensin Amos Andersonin (1878-1961) kesäkotina ja edustustilana. Myöhemmällä iällä hän asui kartanossa pysyvästi ja siellä hän myös kuoli. Nykyisin tilan keskeiset rakennukset toimivat museona.

Poika nimeltä Amos Valentin Andersson

Alkuperäisessä sukunimessä oli kaksi s-kirjainta, mutta yhden s-kirjaimen käyttäminen tuntui kai hienommalta ja toinen tipahti jossain vaiheessa pois.

Amos Andersonin lapsuudenkoti ei ole kaukana Söderlångvikistä. Isä oli vähävarainen talonpoika ja veljiä Amokselle oli viisi, joista yksi

menehtyi jo vauvana. Amos oli veljeksistä toiseksi nuorin. Kotitalossa ei ollut sähköä ja Amos muisteli joskus suurena valon juhlanähtävää, kun pirttiin ensimmäisen kerran sytytettiin öljylamppu.

Lapsilta on kai aina ollut tapana kysyä, että mitä heistä tulee isona ja niin Amos-pojaltakin kysyttiin samaa ja hän vastasi aina päättäväisesti ja lyhyesti samalla tavalla, että minusta tulee rikas. Tätä määränpäättäjä kohti hän kulki koko elämänsä ajan.

Amos ei ollut mitenkään kiintynyt kotitilaansa, pikemminkin päinvastoin. Hän ei käynyt siellä kuin äärimmäisen harvoin sen jälkeen, kun oli muuttanut pois ja silloinkin aina jonkun seuralaisen kanssa. Isän sanottiin olleen erittäin ankara ja se oli luultavasti jättänyt häneen jälkensä.

Muuten hän oli hyvin kiintynyt Kemiön seutuun, Kemiön saareen ja Kemiön kirkkoon. Koulunkäynti alkoi kyläkoulussa, jota eräs torpparin

muori piti. Lähinnä siellä opiskeltiin lukemisen alkeita, sillä muori ei itsekään osannut kirjoittaa.

Kirjoitustaito kuuluikin sittemmin Amoksen kouluarvosanojen heikoimpien joukkoon, vaikka hän aikuisena toimi useamman lehden päätoimittajana. Ensimmäisestä koulusta Amokselle jäi lähinnä mieleen opettajattaren kädet, jotka jatkuvasti tavoittelivat

hänen tukkaansa tukistuksia varten. Kyläkoulusta Amos siirtyi Vretan kansakouluun ja koulun oikeat opettajat Adèle Weman ja Oskar Jansson kiintyivät herkkään ja ahkeraan Amokseen ja heistä tuli elinikäiset ystävät. Opettajien jäädessä koulusta eläkkeelle oli Amos sitä mieltä, että opettajien eläkkeet olivat liian pienet ja hän maksoi omasta pussistaan molemmille saman verran lisää kuin mikä opettajan eläke oli heidän koko loppuelämänsä ajan. Lisäksi Amos huolehti heidän lääkäri- ja sairaalalaskuistaan.

Amos kauppaopistossa

Jatko-opiskeluna Amos kävi kauppaopistoa Turussa ja tästä tuli hänen ylin tutkintonsa, koska muita suoritetuista ammattitutkintoista hänellä ei ollut. Kauppaopistosta hän valmistui 1898. Hän pyysi isältään uutta takkia valmistumisjuhlaan, mutta ei sellaista saanut. Isä oli sittemmin kuulemma keuhunut kylällä, että

Amoksella oli valmistumisjuhlassa surkein takki, mutta paras todistus. Tämä ei kuitenkaan ollut ihan totta, sillä todistus ei kuulunut parhaimmista, vaan oli selvästi alle luokan keskiarvon.

Ensimmäinen koulutusta vastaava työpaikka

Syksyllä 1898 Amos sai ensimmäisen koulutusta vastaavan työpaikan Turussa toimistotyöntekijänä merivakuutusyhtiö Tritonissa. Siellä ollessaan hän sai idean vakuutusalanlehden perustamisesta. Hän kirjoitti, suunnitteli taiton ja jakoi lehteään ollessaan Tritonin palveluksessa ja työnantaja suhtautui myönteisesti yritteliään nuorukaisen touhuihin, sillä lehdessä käsiteltiin myönteiseen sävyyn myös Tritonin palveluita.

Jo Tritonin aikana syntyi ajatus vastaavanlaisen toisen lehden tuottamisesta, mutta joka olisi keskittynyt käsittelemään liike- ja kauppaelämää laajemmin.

1900-luvun alussa hän matkusti Saksaan ja kävi Göttingenin yliopistossa vakuutusalan luennoilla kahden lukukauden ajan. Koska hänen pohjakoulutuksensa oli puutteellinen, opiskelu rajoittui luentojen seuraamisen. Kotimatkan hän teki Lontoon kautta missä hän oleskeli useita kuukausia, ehkä vain harjoitellakseen englannin kieltä. Tältä pitkältä matkaltaan hän palasi Turkuun huhtikuussa 1902.

Ei ole tarkkaa tietoa siitä mitä hän teki palattuaan kotimaahan. Ehkä hän vain jatkoi kaupallisen lehden perustamisen suunnittelua. Tritonin palvelukseen hän ei kuitenkaan enää palannut.

Kirje, jota Amos säilyttää läpi elämän lompakossaan

10. päivänä marraskuuta 1902 Amos sai kirjeen August Ramsaylta, joka pyysi häntä heti seuraavana aamuna tulemaan Helsinkiin tapaamiseen jos mahdollista. Ramsaylla oli suunnitelmassa perustaa teollisuuden palovakuutustoimisto. Mikäli tehtävä osoittautuisi vain väliaikaiseksi, Amoksen matkakustannukset palautettaisiin. August Ramsay oli vakuutusalan vaikuttaja ja entinen ministeri. Kello 9 seuraavana aamuna nuori Amos jo seisoi Ramsayn eteisessä.

Amoksesta tuli vastaperustetun palovakuutusyhtiön ensimmäinen toimistotyöntekijä. Ramsaylta saamansa kirjeen hän säilytti lompakossaan loppuelämän ajan. Varsin nopeasti Amos eteni aktuaariksi ja sai hoitaakseen yhtiön vakuutuslaskelmat ja tariffitaulukot.

Ramsay arvosti nuoren yritteliään aktuaarinsa toimintaa, joka oman toimensa ohessa julkaisi vakuutusalan lehteään, jossa vakuutusturvaa käsiteltiin myönteisessä valossa. Sitä Ramsay ei tiennyt, että Amos edelleen suunnitteli laajemman kaupallisen lehden perustamista. Amos oli loppuvuoteen 1907 asti palovakuutusyhtiön palveluksessa. Ensimmäisen numeron liike-elämään suunnatusta lehdestä nimeltä Mercator Amos julkaisi vuonna 1906 ollessaan vielä palovakuutusyhtiön palveluksessa. Ramsay ymmärsi, että hänen tarmokas aktuaarinsa, jonka lukuisat sivutoimet jo haittasivat varsinaisen työn hoitamista, tarvitsi uusia haasteita.

Amos saa vaikutusvaltaisia luottamustehtäviä

Ramsayn vaikutus nuoren Amoksen uraan ei kuitenkaan päättynyt tähän. Helmikuussa 1909 Amos sai kutsun jäseneksi ja sihteeriksi Kaupunkien palolaitosyhtiöitten sääntömuutoskomiteaan. Tätä kutsua Amos piti suurena kunniana. Vuonna 1911 Amos valittiin palovakuutusyhtiön hallituksen varajäseneksi eli yhtiöön, johon hänet yhdeksän vuotta aikaisemmin oli palkattu toimistotyöntekijäksi. Hänet valittiin myös vuonna 1911 henkivakuutusyhtiö Kalevan hallituksen varajäseneksi ja vuodesta 1919 varsinaiseksi jäseneksi.

Amos sai myös kutsun halutessaan osallistua August Ramsayn lounaspöytäan. Näillä lounailla hän tapasi liike- ja kulttuurielämän vaikutusvaltaisia herroja. Nimet Ernst Tilgmann, Frans Stockmann, Olof Nykopp, Eero Järnefelt, Wolter Ramsay, Wilhelm Rosenlew, Erik Rosenlew, ja Rafael von Frenckell tulivat tutuiksi. Liike-elämän lehti Mercator sai vaatimattomasta alusta huolimatta nopeasti jalansijaa ja levikki kasvoi vauhdilla, sillä Amos käytti lehden artikkeleissa vaikutusvaltaisia asian tuntijoita. Lehden lisäksi julkaistiin

monenlaisia liike-elämää hyödyntäviä julkaisuja ja erikoisnumeroita.

Amos perustaa mainostoimiston

Lokakuussa 1907 Amos perusti mainostoimiston, Pohjoismaisen Ilmoituskeskuksen. Amos solmi myös julkaisusopimuksia muista lehdistä ja sisällytti sopimusteksteihin aina pykälän, että halutessaan hän saisi julkaisijana painaa lehden omassa kirjapainossaan, vaikka silloin ei omaa kirjapainoa vielä ollut edes olemassa.

Amos ostaa tontin ja kirjapainon

Heinäkuussa 1908 Amos osti tontin osoitteesta Yrjönkatu 27, jossa oli vanha puutalo. Saman vuoden syyskuussa hän osti kirjapaino Valon. Arkkitehti W.G. Palmqvist, joka oli nuoruuden ystävä Turusta, sai tehtäväksi suunnitella tontille viisikerroksisen kirjapainolle soveltuvan kivitalon, jossa yhden kerroksen piti olla maan alla. Jo vuoden vaihteessa Valon koneet siirrettiin vastavalmistuneeseen uuteen taloon. Maaliskuussa 1909 uusi kirjapaino, joka sai myös nimekseen Mercator, aloitti toimintansa. Kirjapainoon hankittiin myös uusia koneita ja alkuvuodesta 1910 uusi kirjapaino toimi jo täysillä.

Mittavat investointinsa Amos rahoitti lähes aina lainoilla pankeista ja vakuutusyhtiöistä sekä velkakirjoilla. Hän osoittautui mestarilliseksi rahan ja luoton hankkijaksi aina silloin kuin varoja tarvittiin.

Amos hankkii Tidnings och Tryckerietin

Amos teki syksyllä 1907 sopimuksen kustannusosakeyhtiö Tidnings och Tryckerietin kanssa koskien Nya Pressen -lehden ilmoitus- ja tilausmyyntejä. Sopimusta tehdessään hän lunasti yhtiöstä yhden osakkeen. Yhtiön osakepääoma oli varsin hajautettu ja Amos osti hiljalleen lisää osakkeita ja yllätti yhtiön hallituksen vuoden 1910 yhtiökokouksessa esittäessään omistavansa enemmistön yhtiöstä. Koko hallitus sai potkut ja tilalle Amos valitsi omat miehet muun muassa entisen esimiehensä August Ramsayn. Osake enemmistöllään Amos yhdisti yhtiön Mercatoriin. Yhtiöllä oli myös arvokas kiinteistö Unioninkadun ja Pohjoisen Makasiinikadun kulmassa, joka

operaation myötä siirtyi Amokselle.

Kaikki Amoksen hankkeet eivät kuitenkaan onnistuneet. Ensimmäinen yritys päivälehdessä julkaisemiselle epäonnistui pahasti ja tuotti hänelle suuren tappion. Hän perusti Dagens Tidning -nimisen päivälehdessä, jonka ensimmäinen koenumero julkaistiin 7.12.1911 ja viimeinen lehti ilmestyi 19.3.1914. Lehden päätoimittajan ja Amoksen välillä oli jatkuvaa kiistaa lehden linjasta. Amos oli sitä mieltä, että hänellä maksajana on oikeus puuttua lehden linjaan ja päätoimittaja puolestaan, että vain hän luo lehden journalistisen linjan. Yhteisymmärrystä ei herrojen välille syntynyt koskaan ja tästä viisastuneen Amos nimitti tulevissa lehtihankkeissaan itsensä myös päätoimittajaksi.

Amos ostaa ja myy osakkeita

Amos oli liittynyt Pörssiklubin jäseneksi ja harjoitti myös osakkeiden ostamista ja myymistä. Osakesijoittajana häntä voisi luonnehtia varovaiseksi, sillä hän ei ottanut suuria riskejä ja pysytteli aloilla, joita hän tunsi ja suosi niitä yhtiöitä, joissa hänellä on tuttuja.

Amos ostaa Tilgmannin kirja- ja kivipainon

Myös kirja- ja kivipaino Tilgmannin valloitus lähti yhden osakkeen hankinnasta liikkeelle. Ylimääräisen yhtiökokouksen aikaan 15. syyskuuta 1916, jossa Amos oli ensimmäisen kerran mukana, hän omisti yhtiöstä vasta yhden osakkeen. Kaksi kuukautta myöhemmin 14. marraskuuta pidetyssä ylimääräisessä yhtiökokouksessa Amoksella oli 428 osaketta. 8. tammikuuta 1917 pidetyssä ylimääräisessä yhtiökokouksessa Amoksella oli jo 1911 osaketta mikä takasi hänelle ehdottoman enemmistön yhtiössä ja Amoksesta tuli yhtiön toimitusjohtaja. Hankituista osakkeistaan Amos oli maksanut n. 3 1/2 kertaa enemmän kuin mikä oli markkinahinta.

Koko sisällissodan ajan Amos majaili Tukholmassa. Hän lähti Tukholmaan 10. lokakuuta 1917 ja palasi Helsinkiin huhtikuun lopulla 1918. Tuolloin oli Suomessa vaikea saada viisumia Saksaan ja hän toivoi jo alun alkaen, että pääsisi Saksaan paremmin Ruotsin kautta. Kevätalvella tämä onnistui ja tärkeiden kirjapainoteollisuuteen liittyvien kontaktien lisäksi Saksan vierailu poiki

artikkelin Mercatorissa. Saksa oli kirjapainoteollisuuden teknisen kehityksen johtava maa ja siksi tärkeä Amoksen toimialalle.

Amokselle oli aina hyvin tärkeää miltä asiat näyttävät ulospäin ja hän esiintyi Tukholmassa suomalaisena menestyneenä ja äveriäänä liikemiehenä mitä hän toki olikin. Hän asui Tukholman hienoimmassa hotellissa ja kävi neuvotteluja hotellin sviiteissä, mutta pohjimmiltaan hän oli vaatimaton, jopa nuuka. Sitä hänen neuvottelukumppaninsa eivät tiedäneet, että hän asuikin vaatimatommassa ja halvassa pienessä huoneessa hotellin pihan perällä.

Hän lähetti Suomeen toistuvasti viestejä, että hänelle tuli siirtää Tukholmaan suuria summia rahaa. Hän ei perustellut rahantarvettaan millään muulla lailla kuin toteamalla neuvottelevansa suuresta kaupasta tai että oli tehnyt suuren kaupan. Rahat irrotettiin hänelle aina jostain, mutta oliko kyse kaupoista vai huoli rahoista ja Suomen epävakasta oloista jäi epäselväksi.

Ruotsissa oli menestyksellisesti toteutettu kivipainojen fuusioita ja alan toimialarationalisointia. Amos tutustui näihin huolellisesti, sillä Tilgmannin kaupan mukana tulivat myös yritykset Kemigrafi ja Chromo sekä kiinteistöt Annankatu 18, Andreinkatu 8 ja 10 sekä Herresaarekatu 9. Lisäksi hän oli samana vuonna ostanut Hämeenlinnan kirja- ja kivipainon.

Sisällissodan ajan Tukholmassa toimi Suomen ystävät -niminen talouskomissio, jonka tehtävänä oli kerätä varoja Suomen valkoisen puolen tukemiseen. Seuran johtohahmot olivat teollisuuden, kaupan ja politiikan vaikuttajia. Amoksen omien sanojen mukaan hän oli ehdottanut Suomen ystävät -talouskomission johtohahmolle Erik von Frenckellille, että hän voisi hoitaa seuran kirjanpidon. Hän sai tämän tehtävän ja perusti tilitoimiston, joka kasvoi kahdeksan hengen toimistoksi. Tämän toimiston työ osoittautui myöhemmin elintärkeäksi, kun käytiin läpi mitä tuli kerättyä ja mihin varat oli kanavoitu.

Asevelvollisuus uhkaa

Kun hän palasi Suomeen pitkältä matkaltaan, hän oli 39-vuotias ja kuului niihin henkilöihin, jotka saivat

kutsun asevelvolliseksi. Ajatus asevelvollisuudesta kauhistutti häntä, eikä hän jättänyt tätäkään asiaa sattuman varaan. Amos keräsi todistuksia siitä, että häntä tarvittiin palvelemaan isänmaata toisaalla.

- Hänellä oli todistus siitä, että häntä tarvittiin Tukholmassa selvittämässä Suomen ystävien talouskomission loppuselvitystä.

- Pääesikunnan topografisen osaston päälliköltä oli todistus, että Amosta tarvittiin valvomaan uusien maastokarttojen painatusta, sillä kartat painettiin Amoksen kirjapainossa.

- Helsingin kaupungin kunnanvaltuuston sihteeriltä oli todistus, että Amoksen kirjapaino painoi kaikki kunnalliset painotyöt ja että johtaja Andersonin läsnäolo kirjapainossa oli aivan välttämätön, jotta kunnalliset painotyöt toimitettiin ajallaan ja keskeytyksettä.

- Arkistosta hän kaivoi vanhan lääkärinlausunnon vuodelta 1900, jossa todetaan silloisessa kutsuntatarkastuksessa hänen olevan kelpaamaton asepalvelukseen heikon ruumiinrakenteensa ja mahavaivojensa takia.

- Lääkintöhallituksen entiseltä pääjohtajalta, joka oli siirtynyt vakuutusyhtiö Kalevan ylläkäriksi, oli valahtoinen lausunto, että Amos kärsi unettomuudesta, huimauksesta, käsien vapinasta ja että hänellä oli arat ja heikot jalat ja tarvitsi siksi erikoisjalkineita. Näistä syistä johtuen hänen oli täytynyt usein oleskella koti- ja ulkomaissa kylpylälaitoksissa.

Asevelvollisten kutsuntatilaisuuteen hän asteli 14. kesäkuuta 1918 luottavaisena nämä paperit kainalossaan ja sai todistuksen, että oli kelpaamaton asepalvelukseen.

HBL

Huvfvudstadsbladet ja Dagens Press-lehdet olivat vuonna 1920 vakavissa taloudellisissa vaikeuksissa. Syksyllä 1920 Amos ryhtyi neuvottelemaan silloisen omistajan A.R. Frenckellin kanssa lehtien ostosta. Neuvottelujen tuloksena lehdet siirtyivät Amoksen perustaman yhtiön hallintaan, jonka toimitusjohtaja Amos oli. Uuden yhtiön toiminta ja HBL:n ja Dagens Press -lehtien julkaiseminen alkoi Amoksen johdolla 1.1.1921.

Kansanedustaja Amos Anderson

Amos houkuteltiin asettumaan RKP:n ehdokkaaksi vuoden 1922 eduskunta-

vaaleihin. Hänet valittiin, mutta hän ei oikein viihtynyt tehtävässä ja oli usein erimielistä puolueen johtohenkilöiden kanssa. Eduskunta hajosi kauden puolivälissä ja se oli Amokselle helpotus, sillä hän oli jo päättänyt, ettei enää asetu ehdolle, koska eduskuntatyö vei paljon aikaa ja oli turhauttavaa.

Hän tuli pitäneeksi julkisen puheen Turussa 26. tammikuuta 1924, jossa hän kritisoi voimakkaasti RKP:n eduskuntaryhmän enemmistöä ja RKP:n keskusjohtoa. Puheessaan hän myös peräänkuulutti yhteistyötä maltillisten suomenkielisten ryhmien kanssa. Puhe sai lehdistössä paljon näkyvyyttä ja Amokselle sateli pyyntöjä asettua vielä ehdolle eduskuntaan. Lopulta hän antoi periksi ja myöntyi asettumaan ehdolle. Motivaationa ei ollut niinkään eduskuntatyö, vaan se, että samasta vaalipiiristä oli ehdokkaana RKP:n pääsihteeri, joka oli ollut yksi hänen päävastustajistaan eduskuntatyössä ja Amosta kiehoi enemmän vaalikampanja häntä vastaan kuin kansanedustajan tehtävä. Vaalien lopputuloksena oli, että Amos valittiin äänivyöryllä toiselle kaudelle ja puolueen pääsihteeri jäi ulkopuolelle.

Amoksen musiikki- ja teekutsut

Thyra Hanemann os. Gahmberg kirjoitti päiväkirjassaan: ”Kutsuilla näin Mannerheimin, useita ministreitä, suuren joukon kansanedustajia, toimittajia ja sanomalehtiväkeä. On se ihmeellistä, että tuo pienviljelijän poika Kemiöstä saa koko valtakunnan kerman kokoontumaan ja haltioituneeksi ideoistaan.”

(Todettakoon sivubuomautuksena, että tämän yhteenveton laatijalla on ollut lapsena omni henkilökohtaisesti tuntee Thyra Hanemann ystävällisenä, mukavana ja anteliaana tätinä.)

Tamminiemen osto ja lahjoitus

Amos oli impulsiivinen ja kaikki hänen ideansa eivät aina olleet ihan loppuun asti mietittyjä. Eräs sellainen oli ehkä toukokuussa 1924 Meilahdesta hankittu Tamminiemen jugendhuvi. Hän ei huvilaa tarvinnut, eikä siellä koskaan vakituisesti asunut, eikä edes oikein tiennyt mitä sillä tekisi. Hänellä oli hyvät välit presidentti Kallioon, joka usein valitti, että

presidentinlinna on niin epämukava asunnoksi ja että hän asuisi mieluummin jossain maalla. Amos sai tästä idean lahjoittaa Tamminiemi valtiolle presidenttien kesäasunnoksi. Ennen lahjoitusta hän teetti huvilassa mittavan remontin, että se olisi presidentille ensiluokkaisessa kunnossa.

Vuosien 1922-1927 välisenä aikana Amos osti maatiloja, pelto- ja metsämaata, saaria ja suuria vesialueita lähinnä Kemiöstä ja lähikunnista. Vuoden 1927 lopussa hänellä oli omistuksessaan maaomistuksia neljässä kunnassa Kemiössä, Dragsfjärdissä, Västansfjärdissä ja Paraisilla yhteensä 7000 hehtaaria maata ja isoja vesialueita.

Söderlångvik

Ostetuista tiloista hän piti Söderlångvikiä luontoarvoiltaan kauneimpana ja päätti rakentaa alkuperäisen hirrestä tehdyn päärakennuksen tilalle näyttävämmän paremmin edustuskäyttöön soveltuvan päärakennuksen.

Uuden päärakennuksen suunnittelutyön sai taas tehtäväkseen Palmqvist ja rakennustyöt toteutettiin vuosina 1934-1935. Vanhaa alkuperäistä hirrestä tehtyä päärakennusta ei kuitenkaan purettu, vaan se jätettiin uuden rakennuksen sisälle. Vuosina 1937-1938 rakennettiin vielä rakennuksen kummallekin puolelle matalammat tasakattoiset päädyt, joiden katot toimivat terasseina.

Pakkolunastusaika

Välirauhan aikaisia ja jatkosodan jälkeisiä maan pakkolunastuslakeja sovellettiin Amoksen maihin ankarimmalla tavalla. Synnä oli se, että hän ei itse asunut omistamallaan tiloilla ja vaikka hän laskelmilla toisin todisti, niin virkamieslautakunnan mielestä hän ei tarvinnut tiloja tullakseen toimeen. Hänen lautakunnalle esittämänsä laskelmat osoittivat, että hän kattoi tappiot, joita todistettavasti syntyi muusta liiketoimesta, tilojen maa- ja metsätaloustuloilla. Mutta mikään ei auttanut, silti Amoksen yksiselitteinen käsky oli: ”ketään ei saa irtisanoa, kaikille pitää taata jatkossakin toimentulo”.

Hyväntekijä Amos

Lukuisat yksityishenkilöt, yhteisöt, koululaitokset, museot, tiede- ja

taidepiirit ja julkiset rakennukset, kuten Kemiön kirkko, Naantalın kirkko ja Paraisten kirkko saivat kaikki osansa Amoksen anteliaisuudesta.

Muist sanat

Eräs suomenkielinen kirjankustantaja kiteytti lyhyesti ja osuvasti: ”hän oli horjumattoman oikeudenmukainen”.

Epilogi

Työskentelin vuosina 1972-1978 osoitteessa Yrjönkatu 27, Helsinki eli Amoksen rakennuttamassa talossa. Toimin siellä tuotantopäällikkönä alkuvuodesta 1972 perustetussa valoladonta- ja reprokeskuksessa. Yhtiön omistajiin kuului sekä kirjapaino Tilgmann ja HBL sekä kolme muuta suurta kirjapainoyhtiötä. Yhtiö oli siihen aikaan nähdessä perustettu varsin suurella osakepääomalla ja kaikki omistajat olivat mukana tasaosuuksilla. Yhtiön tehtävänä oli valmistaa omistajien tekstinvalmistus uudella tietokonepohjaisella valoladontatekniikalla ja kouluttaa painolaitosten henkilökunta tähän uuteen tekniikkaan. Tuotantotilat olivat entisen Mercatorin kirjapainon tilat ja oma työhuoneeni oli ns. Mercatorin käytävän yläpuolella. Työhuoneeseeni mentiin viereisestä ovesta mistä Amos oli mennyt kotiinsa ja huoneestani pääsi myös suoraan tuotantotiloihin eli entisen Mercatorin kirjapainon tiloihin.

Tätä yhteenvettoa laatiessani olen tajunnut, että yritys toimi paitsi Amoksen rakennuttamassa talossa, niin yrityksessä vallitsi myös Amoksen luoma henki. Aloite yhtiön perustamisesta oli tullut Konstsamfundetien kuuluvien yhtiöiden puolelta eli Tilgmannista ja HBL:stä. Yhteistyökumppaneiksi ja omistajiksi oli hankittu myös suomenkielisiä yrityksiä. Yritys sovelsi alalle uusinta tekniikkaa ensimmäisenä Suomessa ja yritys edusti hallittua toimialarationalisointia, sillä ketään ei irtisanoitu, vaikka omistajayrityksissä siirryttiin ripeästi vanhasta tekniikasta uuteen tietokonepohjaiseen tekniikkaan. Hallitusti toteutettu toimialarationalisointi koski noin tuhatta kirjapainoalan ammattilaista. JJ

Lähteet:

Hufvudstadsbladet under 50 år 1864-1914, *Egidius Gånström* 1964. Amos Anderson, *Torsten Steinby* 1979.